

Jani Koskinen

BRANWEN
LLŶRINTYTÄR
Kymriläinen
kansantaru

Branwen Llŷrintytär –
kymriläinen kansantaru

Jani Koskinen

Branwen Llŷrintytär –
kymriläinen kansantaru

© 2022 Koskinen, Jani

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6186-1

Kansikuva: Näkymä Bryniau Clwydin vuorijonon
korkeimmalta huipulta Moel Famaulta,
Koillis-Kymrinmaassa Sir Ddinbychin ja Sir y Fflintin
maakuntien rajamailla

Kuvauspäivä: 28.1.2019

Kuvaaja: Jani Koskinen

Taustaa

Tämä teos sisältää suomennokseni kymrinkielisestä kansantarusta *Branwen ferch Llŷr* (Branwen Llŷrintytär), joka on keskiaikaisista käsikirjoituksista tunnetun tarukokoelman *Pedair Cainc y Mabinogi* (Mabinogin neljä haaraa) neljästä kertomuksesta toinen. Ensimmäisen kertomuksen *Pwyll Pendefig Dyfed* olen julkaissut suomennettuna teoksessa *Pwyll, Dyfedin ruhtinas - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2021).

Mabinogin neljä haaraa tunnetaan kahdesta lähteestä, joista varhaisempi *Llyfr Gwyn Rhydderch* (Rhydderchin valkoinen kirja) on ajoitettu 1300-luvun alkupuolelle tai puoliväliin ja myöhäisempi *Llyfr Coch Hergest* (Hergestin punainen kirja) 1300- ja 1400-lukujen

taitteeseen. Oma käännökseni mukailee näistä lähinnä jälkimmäistä. Käsikirjoituksista on modernina aikana julkaistu useita nykykymrin oikeinkirjoitukseen sovitettuja ja muutenkin nykykielen puhujalle helpommin avautuvia versioita. Olen myös omassa suomennoksessani sovittanut henkilön- ja paikannimet nykykymrin kannalta perustellumpaan kirjoitusasuun – tosin moderninakin aikana joistain henkilönnimistä näkyy käytetyn useita eri variantteja.

Kirjan loppuun olen lisännyt sanaston helpottamaan käännöksen lukemista rinnakkain alkuperäiskielisen teoksen kanssa. Olen koonnut sanastoon sellaisia harvinaisehkoja sanoja, jotka saattavat olla kieliopinnoissaan edistyneillekin tuntemattomia. Sanat esitetään nykykymrin mukaisessa kirjoitusasussaan ja siinä järjestyksessä, jossa ne tulevat teosta lukiessa vastaan.

Keskiaikaista tekstiä kääntäessä tulee vastaan kysymys, missä määrin käännöksen kieliasun pitäisi jäljitellä alkuperäisteosta vanhahtavuudessaan ja nyky-yleiskielestä poikkeavuudessaan. Olen ratkaissut kysymyksen käyttämällä pääsääntöisesti yleiskieltä, mutta rikastamalla sitä joissain kohdin murteellisilla ilmauksilla, kuten *is*-loppuisen sanan itäsuomalaisilla taivutusmuodoilla (esim. *ruumeita* 'ruumiita') sekä isäni sälinkääläiseltä mummultaan kuulemalla, kaakkoishämäläiselle murrealueelle tyypillisellä ilmauksella *perin konua* 'erikoista; outoa'. (Isäni itse asiassa muisti ilmauksen ensin muodossa *eri konua*, mutta otaksun tämän johtuvan ilmauksen sekoittumisesta sanaan *erikoinen*.) Voinvaivausastialle löysin käännökseen sanan *voikehlo*, jota päädyin käyttämään siitä huolimatta, ettei suomalainen voikehlo välttämättä ole muodoltaan vastannut kymrinmaalaista astiaa. Käyttötarkoitus on kuitenkin ollut sama.

Tarun päähenkilön nimi *Branwen* tarkoittaa sananmukaisesti valkoista varista ja hänen veljensä nimi *Bendigeidfran* siunattua varista. Tarinaa lukiessa on syytä panna merkille, että *Caradog Brâninpoika* on oikeastaan Bendigeidfranin poika, mutta sana 'siunattu' on jätetty patronyymistä pois. Toisin sanottuna *Brân* (suom. 'varis') on sama henkilö kuin Bendigeidfran. Tarussa nämä henkilöt esiintyvät ihmisinä, eikä heidän linnusta juontuvia nimiään mitenkään selitetä. Tällaisissa nimissä ei toki liene ainakaan suomalaisille mitään ihmeellistä. Meilläkinhän on ollut eläimiin perustuvia henkilönnimiä, kuten *Varis* ja *Sorsa* (vain pari esimerkkiä mainitakseni), jotka kristinuskon juurruttaman uuden etunimistön myötä siirtyivät sukunimiksi ja ovat sellaisina käytössä yhä tänä päivänä.

Ison-Britannian saaresta käytetään tarussa nimeä *Ynys y Cedyrn*, jonka olen suomentanut Vahvainsaareksi. *Cedyrn* on nykykielessä harvinainen monikkomuoto sanasta *cadarn*

'vahva'. Iso-Britannia on nykykymriksi *Prydain Fawr*.

Suurin osa tarussa mainituista paikoista on oikeita ja monet tunnetaan tänäkin päivänä samalla nimellä (Harlech, Aberffraw, Talybolion, Abermenai, Edeirnion, Brynsaithmarchog, Ynys Gwales, Sir Benfro, Afon Alaw). *Caer Saint yn Arfon* viittaa Caernarfoniin – ja *Aber Henfelen* puolestaan Bristolin kanaaliin, joka nykykymriksi tunnetaan nimellä *Môr Hafren* eli 'Hafreninmeri'. Kanaaliin laskee Britannian pisin joki *Afon Hafren*.

Branwen Llŷrintytär

Tämä on Mabinogin toinen haara.

Bendigeidfran Llŷrinpoika oli kruunattu kuningas tällä saarella ja kantoi Lontoon loisteliasta kruunua. Oli arkinen iltapäivä hänen hovissaan Harlechissa, Ardudwyn alueella, ja Bendigeidfran istui Harlechin kalliolla tyrskyjen yllä. Seuranaan hänellä oli veljensä Manawydan Llŷrinpoika, kaksi saman äidin synnyttämää veljeä – Nysien ja Efnysien – sekä muita ylimystön edustajia, kuten kuninkaan arvolle sopii. Nysien ja Efnysien olivat Euroswyddin poikia, mutta heillä oli Bendigeidfranin kanssa yhteinen äiti Penarddun, jonka isä oli Beli Mynoganinpoika. Toinen näistä nuorista miehistä oli hyvä ja rakensi aina rauhaa tuohtuneiden perheenjäsenten välille. Hän oli Nysien. Toinen sitä vastoin haastoi veljesriitaa sovunkin vallitessa. Nyt siinä istuessaan he näkivät kolmentoista Etelä-Irlannista tulevan

Branwen ferch Llŷr (Branwen Llŷrintytär) on keskiaikaisista käsikirjoituksista tunnetun kymrinkielisen tarukokoelman Pedair Cainc y Mabinogi (Mabinogin neljä haaraa) toinen kertomus. Tämä kirja sisältää kertomuksen Jani Koskisen kymristä suomentamana sekä hänen kirjoittamansa taustoituksen ja lyhyen kymri-suomi-sanaston.

Jani Koskinen (s. 1988 Kirkkonummi) on koulutukseltaan kielitieteilijä ja julkaissut useita kymrin kieleen sekä muihin kelttiläiskieliin liittyviä teoksia:

- * Unohda Wales, lähde Kymrinmaahan! (2020)
- * Matkaopas gaelinkieliseen Skotlantiin (2021)
- * Matkaopas iirinkieliseen Irlantiin (2021)
- * Kymri-suomi-verbisanakirja (2021)
- * Pwyll, Dyfedin ruhtinas - kymriläinen kansantaruna (2021)

BoD

